

Nádory jsou tu s námi tisíce let

Slovo nádor každý z nás běžně používá, ač se ho každý bojí. Můžete nám na úvod popsat, co to je zhoubný nádor?

Obecně si lidé často myslí, že zhoubný nádor (tumor, neoplasma, novotvar, blastom) neboli rakovina je jedna nemoc, ale tak tomu není. Jde o více než sto různých chorob, které však mají jedno společné: v určité fázi propukne nekontrolovatelný růst buněk. Lidský organismus má své mechanismy a umí se bránit, ale v tomto případě se vše vymkne kontrole. Překotně rostoucí buňky vytvoří útvar, který je nejdříve neinvazivní. Roste pomalu, na jednom místě. Ale pak se stane agresivním a začne pronikat do okolí – ten už je invazivní a působí ničení okolních tkání a orgánů.

Obecně uznávaná a všeobecně platná definice v podstatě není, nebo lépe – je jich mnoho. Každý významnější patolog se pokusil o vlastní definici. Mně je nejbližší ta, kterou vyslovili moji učitelé, a pak ji trochu jinak vyslovili patologové – moji vrstevníci. Podstatné jsou dvě charakteristiky, a to růst a autonomie. Nádorové buňky, které vycházejí a transformují se z vlastních buněk organismu, přestaly reagovat na brzdné regulační mechanismy. Nádor roste bez ohledu na potřeby hostitele tak dlouho, až způsobí jeho smrt, a tím i smrt vlastní.

Nádorům se věnuje obor zvaný onkologie – jak širokým spektrem oblastí se zabývá?

Onkos je řecky objem, masa nebo nádor; *logos* znamená slovo. Onkologii můžeme dělit na experimentální a klinickou. Experimentální onkologie se zabývá základním výzkumem prostřednictvím mnoha jiných oborů, jako je např. virologie, genetika, imunologie, farmakologie, radiologie, molekulární biologie a další.

Klinická onkologie přenáší výsledky experimentální onkologie do komplexní péče o nemocného, jenž trpí zhoubným nádorem. Úkolem klinické onkologie je prevence, diagnostika, tzn. rozpoznání nádoru, léčba neboli terapie, a také rehabilitace – tělesná, psychická a sociální.

Nádorová onemocnění nejsou plodem současné civilizace, doprovázejí lidstvo od úsvitu jeho dějin. Nádory se vyskytují nejen u lidí ve všech věkových kategoriích, ale i u většiny dalších živých objektů – zvířat, rostlin atd. Podle současného stavu vědomostí a znalostí nádor není lokálním, místním onemocněním postiženého orgánu, ale je chorobou celého organismu.

Odkud se vzal název rakovina?

Starověký lékař Galén, současně významný antický filozof (narozen ve 2. stol. n. l. v dnešním Turecku), popsal cévy, které obklopují nádor v prsu. A protože připomínaly klepeta kraba, vznikl název *cancer* – *crabs*. Tam, kde krabi žijí, se říká krabovina, ale u nás se vžil název rakovina, protože rak žijící v našich vodách nám byl bližší. Klepeta jsou podobná. Řekla bych, že naši předci to popsali malebně – ta klepýtko a jak se proces šíří... A to zlidovělo, takže lidé říkají: mám ráčka, raka. Lékař Aétios doporučoval postiženým lidem vypít odvar z raka uvařeného v oslím mléce. Ten rak či krab zde zkrátka hraje svou roli.

Ještě v nedávné minulosti vycházely od našich věhlasných onkologů snahy vymýtit slovo rakovina, že působí hrozně, a to jak představou račích klepet, tak zvukomalebně.